

*ІшМищгїь мейщцї&ШГЫ ш. О. Та.Ле&ні ЧСЛП України,
Черкаський національний унШерсиМеМ ш. Ъ.Хмѣъницькта
Мїнський асржайшї лїлїайимний, унї&ерсШеиШ
Гя^анський державний, унїПерсийегїї іменї С. ЄСЄННФ*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕНТАЛІНГВІСТИКИ

**Збірник статей за матеріалами
VII Міжнародної наукової конференції**

Черкаси - 2011

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕНТАЛІНГВІСТИКИ

афоризмів, апелювання до культурно та національно значущих феноменів (особливої сили ці процеси набувають при апелюванні до емоційної складової людської особистості); процес повторення (за А. М. Кольєвим, "повторення завжди закріплює зв'язок магічного слова за тими архетипами, яке воно пробуджує" [5, с. 214]).

Отже, сучасні лінгвістичні дослідження з проблематики політичної міфології спираються на літературознавчі, філософські та соціальні теорії, які в своїй більшості розглядають міф як особливу неунікнну реальність в політиці. Лінгвістичні пошуки в області політичної міфології аналізують мову як необхідну складову творення і підтримання міфу, окреме місце відводячи слову, яке в міфі не втрачає своїх священних властивостей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Варт Р. *Мифсегодня / Ропан Барт. - М.: Прогресс, 1996. - С. 244.*
2. Головатий И Ф. *Політична міфологія: навч. посіб. / Микола Федорович Головатий. - К.: МАУП, 2006. - С. 20-80.*
3. Кара-Мурза С. Г. *Манипуляция сознанием / Сергей Георгиевич Кара-Мурза. - М.: Эксмо, 2004. - С. 615.*
4. Кассирер Э. *Опыт о человеке / Эрнст Кассирер. - М.: Наука, 1998. - С. 471-520.*
5. Кольев А. И. *Политическая мифология / Андрей Николаевич Кольев. - М.: Логос, 2003. - С. 120-230.*
6. Кравченко И. И. *Политическая мифология: вечность и современность / Вопросы философии / И. И. Кравченко. - К.: Наука, 1999. - М 1. - С. 3-17.*
7. Лосев А. Ф. *Диалектика мифа / Алексей Федорович Лосев. - М.: МГУ, 2001. - С. 102.*
8. Ніколенко О, В. *Соціальна міфологія як елемент взаємозв'язку між ідеологією та утопією / О. В. Ніколенко // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Серія Філософія. Політологія. Вип. 56/57. - К, 2003. - С. 37-38.*
9. Цуладзе А, *Политическая мифология / Автанил Цуладзе. - М.: Аспект-Пресс, 2003. - С. i3-67.*
10. Durand G. *L'exploration de l'imaginaire, introduction a la modulisation des univers mythiques / Georges Durand. - P.: Seuil, 1998. - P. 30-52.*

Г.Г, Лук'янець

ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕТОНІМІЧНИХ ПЕРЕНЕСЕНЬ В АНГЛІЙСЬКИХ КОЛЬОРОНАЗВАХ

Особливістю сучасного етапу розвитку лінгвістичної думки є перехід до антропоцентричної парадигми. Мова розглядається як продукт культури, як її важлива складова частина й умова існування, як чинник формування культурних кодів. Мова не тільки

відображає реальність, але й інтерпретує ^ створюючи особливу реальність, у якій *шш* людина [1, с. 3-6]. Дослідження лексичного складу мови є надзвичайно важливим. Спосіб номінації слів, парадигматичні та синтагматичні стосунки, стилістичний аспект, конотація та прагматика мовних одиниць стали об'єктом дослідження багатьох вітчизняних та закордонних вчених (ЮД Апресян, А.А. Уфимцева, О.С. Кубрякова, А. Вежицька, В.Г. Гак, В.Н. Телія, О.О. Таранене, І.О. Голубовська та інші). Семантичні зміни еп^ відображають *актуальні* для людини й соціуму зв'язки та відносини між предметами та явищами дійсності, її реальними й ідеальними об'єктами і, тим самим, передають особливості національного світосприйняття, даючи індивідууму моделі світобачення й світорозуміння" [2, с. 74].

Метою статті є визначити особливості моделей метонімічного перенесення значення кольороназв в англійській мові за типами частини-цілого та частини-частини.

Непряме образне використання назв кольорів є таким, де основною та первинною областю предикації кольору не є власне область кольору. Дослідження непрямого використання назв кольорів виникло на основі дескриптивних словникових досліджень кольорових універсали, що виявили, а пізніше методологічно **ТІ** творетично обґрунтували культурну значимість метонімічного мапування кольороназв, як *важливу* рису живої мови народу.

Метонімія відіграє основну роль в зміні семантики кольороназв. Домінуючою функцією метонімії у цьому відношенні є деривація назв кольорів, що базуються на використанні основної характерної риси предмету для називання об'єктів дійсності. Розглядають два метонімічні процеси, що беруть участь у створенні фігуративних значень кольороназв: 1) частина-ціле та 2) частина-частина [5, с. 17-59]. Перший тип дуа продуктивний у непрямому використанні кольороназв [4, с. 119-146]. Другий, проте, пов'язаний з означенням, що замінює інше означення та використовується на вищому рівні мови - реченні (event).

Метонімічне перенесення частина-ціле - простий і продуктивний вид метонімії кольороназв. У наведеному нижче прикладі мапуванні базується на відношенні частини до цілого, і якому домінуюча риса означення позначає всю категорію.

The tests that the military administers to III recruits or to all potential recruits before they com in is rather similar to other standardized tests and that blacks tend to score lower than whites (1,

РОЗДІЛ 2. МОВНА КАРТИНА СВІТУ

c.120).

У расовому контексті дана метонімія +DEFINING/SALIENT PROPERTY FOR THE CATEGORY***, тобто у даному контексті *blacks* та *whites* позначають воюючі сторони та їх приналежність до різних расових груп. Різниця між іменним словосполученням (*black people*) та метонімічним використанням кольороназви *blacks* полягає в тому, що в першому випадку об'єкт номінації виражений експліцитно разом із класифікуючим означенням, а в другому - він не виражений, а означення позначає всю категорію. Метонімічне використання кольороназви протиставляється утворенню нових назв кольорів, а також метонімія представляє нову область позначення - у нашому випадку - через прикметникове означення кольору.

Метонімія кольору частина-ціле не обмежується лише сферою кольору шкіри. Вона також широко представлена і в інших контекстах, наприклад, у спорті, де колір одягу позначає весь клуб чи його гравців, особливо у футболі та регбі. Типовою моделлю використання такої метонімії кольору є фраза *the Sky Blues* для позначення футбольної команди, що носить синю форму, навіть у тих випадках, коли команда одягнена у вбрання іншого кольору, як наслідок конвенційної домовленості та складеної традиції.

Кольорові метонімії виникають і в інших випадках, коли справа стосується уніформи певної соціальної чи професійної групи, але не завжди вони представлені одиничною кольороназвою. Найчастіше в таких випадках маємо справу з назвою кольору та іменником, як наприклад, у *blue berets* 'an informal name for a soldier of a United Nations peacekeeping force*' та *black shirts* 'Fascist paramilitary groups in Italy during the period immediately following World War I and until the end of World War II'. У цих випадках іменні словосполучення використовуються як референт, таким чином, співпадаючи з типовою моделлю метонімії. Метонімії представлені іменними словосполученнями з наявними прикметниками на позначення кольору також називають ексцентричними складеними іменниками (ш#Шс compounds) [3, с. 242].

Модель метонімії +SALIENT ATTRIBUTE FOR THE CATEGORY* також використовується у відношенні до природних об'єктів. Найбільш типовими в англійській мові є *blue* на позначення неба, як у фразі *out of the blue* 'without warning; unexpectedly', де кольороназва набуває додаткової негативної конотації; та *green*, що позначає зелень, як у *up the green* 'an area of land covered with grass, especially up town or in the middle of a village'

та *a green* 'golf field*.

Особливе місце в кольорових метоніміях частина-ціле займають сталі фразеологічні одиниці, як наприклад, *the green peril* не позначення сильно алкогольного напою зеленого кольору, популярного на зламі століть. Складність аналізу метонімії виникає через поєднання в її структурі двох процесів мапування, що поєднуються в когерентну фразеологічну одиницю. Все ж визначити джерело та ціль метонімічного перенесення тут можливо: *Green fingers* - *successful plant growing* (зелений - рослини, пальці - саджати руками).

Більш складними для аналізу є кольорові метонімії частина-частина, наприклад, *green issues* 'policy issues arising from concerns about the environment', *purple prose* 'prose that is too elaborate or ornate', *yellow journalism* 'journalism that is based upon sensationalism and crude exaggeration*'. У цих випадках назва кольору не позначає весь об'єкт, який характеризує колір, а радше колір представляє якусь абстрактну рису [3, с. 244]. Так, у *purple prose* характер кольору *purple* мотивує всю конструкцію й виступає метонімією. *Purple* як типовий колір пошкодженої ударом шкіри (гематоми) набуває додаткового значення причини такого стану (тобто образи, насильства, неприязні), що в результаті визначає зміст метонімії *purple prose*, як образливої, неприємної для прочитання літератури.

Все ж таке обґрунтування використання кольороназви *purple* не є вдалим для похідних фраз *purple patch* та *purple passage*, оскільки в англійській мові не прослідковується відображення лексикалізації значень 'жорстокість', 'образ' засобами кольороназв. Тому слід відмежовувати історичну мотивацію лексеми від сучасних значень її вживання. Досліджувана фраза *purple prose*, насправді, історично може бути калькою фрази *purpureus pannus* Горация в *De Arte Poetica*, де *purpureus* позначає колір королівського двору, а звідси вся фраза несе значення 'вишуканої мови вищих верств суспільства, яка не завжди була зрозумілою простим людям*. Стала фраза *born in the purple* також підтверджує цю теорію. Таким чином, кольороназва *purple* несе значення 'достатку, надмірності' та утворює метонімію типу частина-частина, представлена моделлю +SALIENT CONCRETE ATTRIBUTE STANDS FOR SALIENT ABSTRACT ATTRIBUTED

Отже, два типи метонімічних процесів (частина-ціле та частина-частина) пояснюють утворення непрямих фігуративних значень кольороназв. Перший тип є більш продуктивним на сучасному етапі розвитку мови, в той час як

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕНТАЛІНГВІСТИКИ

другий - у більшості випадків є культурно та історично обумовленим. Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що лексеми на позначення кольору виступають основою для формування цілого ряду метонімічних значень, та збагачують лексичну систему англійської мови, утворюючи нові дериваційні значення на основі метонімічних перенесень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Маслова В.А. *Лингвокультурология*/В.А. Маслова. - М.: Академия, 2001. - 208 с.
2. Шенделева Е.А. *Полевая организация образной лексики и фразеологии* / Е.А. Шенделева // *Фразеология в контексте культуры*. - М.: Языки русской культуры, 1999. - С. 74-79.
3. Gray J. R. *Neurobiology of intelligence: science and ethics* / Jeremy R.Gray[†] Paul M. Thompson. - Cambridge; Cambridge University Press, 2004. - 482 P.
4. Niemeier S. *Colourless Green Ideas Metonymise Furiously* / S. Niemeier. // *In Ungerer K Kognitive Lexikologie und Syntax*. - Rostock: Universität Rostock, 1998. - P. 119-146.
5. Rodden G. *Towards a Theory of Metonymy* / Rodden G. and Z. Kovecses // *In Panther K.-U., Rodden G. Metonymy in Language and Thought*. Amsterdam: John Benjamins, 1999. -P. 17-59.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Bauer L. *English Word-formation* / L. Bauer. - Cambridge: Cambridge University Press, 1983. - 315 P-

Г. Л. Лукьянова

СЕМАНТИЧНІ ТА СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ

Лексична система мови є багатоплановим структурним утворенням, невід'ємною частиною якого є фразеологія. Фразеологічна одиниця (ФО), як повноправна одиниця мови, є білатеральною, тобто має форму і зміст. Форма фразеологізму виражається через структурні моделі, а значення ФО є водночас конкретним і тематичним [5, с. 67]. Конкретне значення реалізується в мовленнєвому контексті, тематичне значення вказує на джерело походження ФО [2, с. 84]. Крім того, об'єднання ФО за тематичною ознакою відображає об'єктивно існуючі групи речей і явищ предметного світу. Подібна сукупність ФО, об'єднаних на ґрунті їх логіко-гірредметної, комунікативної спільності, які охоплюють певну царину знань, є тематичною групою [там само, с. 103].

М. Шанський виділяє такі семантичні групи

фразеологічних одиниць [8, с. 172]:

- ФО, що позначають дії, діяльність і стін людини. Наприклад, *to wash one's hands* - уникнути відповідальності; *to learn by the sweat of one brow* - навчитися на власному досвіді

- * ФО, що включають анімалізми. Наприклад, *a fish story* - перебільшення;

- * ФО, що відносяться до морської справи. Наприклад, *to be in deep water* - мати труднощі;

- * ФО, пов'язані з військовою справою. Наприклад, *to troop the colour* - підняти прапор;

- ФО, пов'язані з релігією. Наприклад, *Adam out of Eden* - Адам з Бдемського саду, красень;

- * ФО, пов'язані з юриспруденцією, Наприклад, *to hold good in law* - бути юридично обґрунтованим.

Наведені тематичні групи не є вичерпними, але дають уявлення про семантичне розмаїття ФО.

О. В. Кунін виділяє денотативне і конотативне значення ФО. Конотативний аспект - це стилістичне забарвлення ФО, їх експресивний бік, тобто відношенні носія мови до позамовних сутностей або посилення ефекту мовного впливу, який позбавлений оціночного елемента [4, с. 81]. Конотативний аспект особливо важливим для фразеологічної семантики, що пояснюється двоплановістю семантичної структури всіх ФО, похованих на образному переосмисленні [7, с. 117]. Конотацію можна трактувати як додаткову інформацію до денотативного, основного значення як сукупності семантичних нашарувань, що включають в себе оціночний, експресивний, емоційний і функціонально-стилістичний компоненти [3, с. 303].

Відповідно до наявності або відсутності в семантиці ФО конотативного елемента, ФО можна поділити на два класи: ФО, які мають лексико* стилістичну парадигму, і ФО, які не мають лексико-стилістичної парадигми [6, с. 131]. ФО, які мають лексико-стилістичну парадигму можна в і д н е сти до двох клас і в: ФО високого стилістичного тону і ФО зниженого стилістичного тону. Ці два класи розмежовуються не стільки на ґрунті стилістичного значення, скільки на приналежності до певного типу мовлення - книжкового чи розмовного.

І. В. Арнольд вважає» що ФО високого стилістичного тону необхідно класифікувати такіш чином [2, с. 138]:

- 1) архаїзми; *be at accord with smb* - погоджуватись з ким-небудь, *to play upon advantage* - обдурювати;

- 2) поетизми: *most and least* - без